

Nr. A84/056

7 augustus 1984

3e EUROPEAN NUCLEAR DISARMAMENT CONVENTION (ENDC)

In de tweede helft van de maand juli is in het Italiaanse Perugia het derde Europese Forum voor Kernontwapening gehouden. Aan dit door niet-communistische westerse vredesbewegingen georganiseerde congres werd dit jaar voor het eerst ook deelgenomen door m.n. delegaties van de officiële vredesraden uit de Oostbloklanden. Tijdens de openingszitting al kwam het tot een voor de Oost-Europeanen niet-acceptabele manifestatie, die voor de Sovjetdelegatie aanleiding vormde voor een krachtig protest en voor het dreigen met vertrek.

3e EUROPEAN NUCLEAR DISARMAMENT CONVENTION (ENDC)

Van 17 tot en met 21 juli vond voor de derde keer het Europese Forum voor Kernontwapening plaats. Na Brussel (1982) en West-Berlijn (1983) was het ditmaal Perugia (Italië) dat het decor vormde van dit door niet-communistische westerse vredesorganisaties georganiseerde internationale ontwapeningscongres waaraan door ruim 1200 vertegenwoordigers van allerhande vredesorganisaties uit Europa werd deelgenomen.

Voor het eerst waren dit jaar ook de Oostbloklanden vertegenwoordigd met delegaties van de officiële vredesraden. De organisatoren hadden weliswaar ook uitnodigingen gestuurd aan een zestigtal 'onafhankelijke' oosteuropese vredesactivisten maar van hen werden alleen 4 Hongaren door hun overheid in de gelegenheid gesteld aan de bijeenkomst deel te nemen, en dan nog als lid van de officiële Hongaarse delegatie. Uit teleurstelling over de houding van het Oostblok m.b.t. de 'onafhankelijk' werd meteen al de openingszitting onderbroken door een korte manifestatie van 59 demonstranten die met spandoeken aandacht vroegen voor Charta 77, de Trust-groep in de Sovjet-Unie en de situatie van de politieke gevangenen in Polen. Voor de Sovjetdelegatie was deze "provocatie in koudeoorlogsstijl en dit primitieve anticommunisme" aanleiding tot een kracht protest, vergezeld van de waarschuwing dat men zou opstappen als de protestacties zouden doorgaan. En zo werd al onmiddellijk de sombere voorspelling bewaarheid dat de Oostblokaanwezigheid geenszins een soepele opstelling ten aanzien van het 'twee-sporen-beleid' van het overgrote deel van de westeuropese vredesbeweging betekende.

Het 'twee-sporen-beleid' dat in de afgelopen jaren gemeengoed is geworden onder het niet-communistische deel van de westerse vredesbeweging houdt in dat er naar gestreefd wordt in Oost-Europa contacten te leggen en een dialoog te voeren met zowel de vredesraden die zich loyaal opstellen ten aanzien van het beleid van de oosteuropese regeringen, alsook met groepen die dit beleid juist kritiseren. De 'onafhankelijke' groepen worden in het westen beschouwd als authentieke uitingen van wat er in Oost-Europa leeft en vrij algemeen beschrijft men deze vorm

van 'ontspanning van onderop' als "verrijkend en zonder meer noodzakelijk voor een werkelijk fundamentele vredesdiscussie in Oost en West". Daarbij ondersteunt de westerse vredesbeweging de eisen van die groepen, die er op neerkomen dat ze in eigen land "de discussie" over ontwapening, ontspanning, mensenrechten en vrede in al zijn breedheid en verscheidenheid willen kunnen voeren en in de gelegenheid gesteld willen worden vrijelijk van gedachten te wisselen met westerse vredesorganisaties". Men beschouwt het als een noodzakelijke voorwaarde dat ten behoeve van een dergelijke fundamentele kritische vredesdiscussie men vrijelijk discussiegroepen kan oprichten, publicaties kan verzorgen en afwijkende meningen met elkaar kan confronteren. Om vervolgens door middel van een vorm van organisatie met het gegroeide bewustzijn enig effect te sorteren.

De realiteit is echter dat kritische vredesactivisten in Oost-Europa en de Sovjet-Unie gemarginaliseerd worden en beplakt met etiketten als 'staatsvijandig' en 'staatsondermijnd'. De westerse vredesorganisaties hebben daartegenover zichzelf tot bondgenoten verklaard van "een werkelijke vredespolitiek die respectering van de fundamentele mensenrechten als een noodzaak en voorwaarde in zich draagt".

De oosteuropese houding ten aanzien van dit 'twee-sporen-beleid' was in het begin van dit jaar al pijnlijk duidelijk geworden tijdens de slotzitting van de KEADEA-conferentie in Athene. De belangrijkste vertegenwoordiger van de niet-communistische westerse vredesbeweging, IKV-secretaris , en de voorzitter van het Sovjetvredescomité raakten toen ten overstaan van de plenaire vergadering verbaal slaags, wat er in resulteerde dat het uiteindelijk niet kwam tot een slotverklaring die ongunstig voor de onafhankelijke oosteuropese vredesgroepen zou kunnen uitpakken. Zoals bekend werd vervolgens in maart tijdens een voorgenomen bezoek aan Charta 77 in Praag door de politie opgepakt en het land uitgezet.

De officiële oosteuropese vredesraden hanteren als politieke richtlijn voor hun optreden de vijf punten uit de zogenaamde 'vredescodex voor het atoomtijdperk' die de secretaris-generaal van de CPSU, , in een rede op 2 maart jl. heeft vastgesteld en die men nu volkenrechtelijk

erkend wil krijgen. Dat zou dan o.a. inhouden de verplichting af te zien van het eerste inzetten van kernwapens, het verbod die wapens te gebruiken tegen landen die ze zelf niet bezitten, en een verbod op verbreiding van kernwapens in welke vorm ook, speciaal in de ruimte. Hoe er van oosteuropese zijde gedacht wordt over de coalitie van westerse vredesorganisaties en 'onafhankelijke' groepen in het Oostblok kan duidelijk geïllustreerd worden aan de hand van een artikel van de Amerikaanse(!) professor (lid van het presidium van de Wereldvredeeraad) in het mei-nummer van het orgaan van het Sovjetvredecomité. Hij fulmineert daarin met name tegen de Brit , een vooraanstaand lid van de Engelse vredesbeweging, die, "omdat de Sovjet-Unie en de Warschaupact-bondgenoten zijn wensen over mensenrechten niet bevredigen" gewezen zou hebben op het gevaar dat door het sovjetvredesoffensief de vredesaanhangers in het westen "in slaap gesust worden" en "in de val gelokt". Volgens is het "volkomen begrijpelijk dat de socialistische maatschappij reageert op die onbeduidende groepen die ernaar tenderen de vredesstrijd een anti-socialistisch tintje te geven en protesteren tegen de verdedigingspolitiek van hun landen, en dat men weigert samen te werken met groepen die de sociale structuur van het land in gevaar brengen". In het artikel wordt afgeschilderd als een gevaarlijke pleitbezorger van de Koude Oorlog en een marionet van de geheime diensten : "Massamedia en geheime diensten van de NAVO-landen, die vroeger nooit hebben blijk gegeven van hun grote liefde voor vredesvrienden, maken nu een hoop misbaar om zulke groepen en met maar één doel : de verzwakking en demoralisering van de vredesstrijders in de eigen landen, waarbij ze hen influisteren dat ze niet alleen tegen de westerse nucleaire macht moeten vechten, maar ook tegen het vijandige en stugge Kremlin dat 'de vredesstrijders in eigen land vervolgt'".

Het dilemma is duidelijk. Enerzijds wil men wel de 'onafhankelijke' vredesgroepen radicaal de kop indrukken, maar anderzijds is men gebonden aan de staatsideologie die zegt dat het socialisme vrede is, en dat de politiek van de socialistische staten vredespolitiek is. Een al te botte onderdrukking van de 'onafhankelijke' vredesinitiatieven maakt die socialistische politiek

echter bepaald niet geloofwaardiger, noch in het binnenland, noch in het buitenland. En dat is waarschijnlijk de reden dat men ondanks de te voorspellen moeilijkheden toch naar Perugia is gereisd om de dialoog aan te gaan met de "Koude Oorlog-hitsers".

Uiteraard heeft men van tevoren geprobeerd een zo gunstig mogelijke uitgangspositie te verkrijgen. Zo werd vernomen dat in de maanden voorafgaande aan de ENDC functionarissen van de Wereldvredeesraad met de leiders van nationale filialen de mogelijkheid bespraken om een aantal werkgroepen vol te stouwen met WVR-supporters en leden van het Sovjetvredeescomité en andere vredesraden. Ook zou de president van de WVR, ,specifieke voorstellen gedaan hebben voor wat betreft sprekers en agenda. En ook nog direct na aankomst in Perugia drong de sovjet-delegatie er sterk op aan vertegenwoordigd te worden in de coördinatie van de themadag over Oost-West relaties. Bovendien wilde men de inleidingen in de discussiegroepen verzorgen. Dit werd echter afgewezen door het coördinatiecomité zodat de sovjets tenslotte genoeg moesten nemen met het recht de eerste discussiebijdrage te mogen leveren.

Uit wat er tijdens de conventie in de media gepubliceerd is over de bijeenkomst valt niet zozeer het inhoudelijk verloop van de discussies te destilleren, als wel de gespannen sfeer op persconferenties met venijnige vragen en dito antwoorden. Wel werd uit de pers bekend dat IKV-secretaris had opgeroepen tot een verbond van oppositiegroepen van Oost en West om de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten, die beiden Europa "bezet" hielden, tot serieuze ontwapeningsonderhandelingen te dwingen.

Dat aan de contacten van westeuropese vredesorganisaties met organisaties rondom de Middellandse Zee ook aandacht is besteed, zoals op de agenda was voorzien, wat met name in verband met de toenemende bemoeienis van Libië met de vredesstrijd interessant is, blijkt nog nergens uit. Wellicht dat in de nabije toekomst daar nog nader informatie over beschikbaar komt.

Tot slot van deze rapportage over de 3e ENDC zij vermeld dat er een reële kans bestaat dat tijdens de vergadering van het liaisoncomité in september a.s. wordt besloten dat de 4e bijeenkomst in de reeks in de zomer van 1985 in Amsterdam zal plaatsvinden.